

Gündən-günə inkişaf edən Azərbaycan diasporu

Məlum olduğu kimi, dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyası müstəqil Azərbaycanın memarı, ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Naxçıvandan başlayan Heydər Əliyevin xilas-karlıq missiyasının əsas qayesini xalqımızın vahid ideologiya ətrafında sıx birləşməsi təşkil edirdi.

1991-ci il dekabrın 16-da ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə keçirilən Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasında "31 Dekabr-Dünya Azərbaycan türklərinin Həmrəylik və Birlik Günü haqqında" Qərar qəbul olundu. Həmin sessiyadakı çıxışında Ümummilli Liderimiz qərarın tarixi-siyasi əhəmiyyətini qeyd edərək deyirdi: "Dünya Azərbaycan türklərinin Həmrəylik və Birlik Günü haqqında məsələnin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sessiyasında müzakirə olunması, böyük siyasi əhəmiyyətli qərar qəbul edilməsi Azərbaycan türklərinin uzun illər ayrılıqdan sonra birləşməsi yolunda ilk addımdır". Qərara əsasən, 1991-ci ilin son günü-31 dekabrda həmrəylik bayramı ilk dəfə Naxçıvanda kütləvi tədbirlərlə qeyd edildi. Dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəyliyi istiqamətində atılmış ilk addım olan bu bayram sonrakı dövrlərdə bu sahədə həyata keçirilən tədbirlərin daha da kütləvi xarakter almasında, xalqımızın vahid ideologiya ətrafında birləşməsində təkanverici rol oynadı.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə ölkəmizdə yenidən siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra bütün sahələrdə olduğu kimi, milli birliyə nail olunması istiqamətində də ardıcıl tədbirlər həyata keçirilməyə başlandı. Azərbaycançılıq anlayışı milli ideologiyaya çevrildi, xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin Azərbaycanla əlaqələri genişləndirildi, milli diaspor təşkilatlarının yaradılması prosesinə başlandı. Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci il noyabrın 9-u və 10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi milli həmrəyliyin əldə edilməsində ən vacib şərt olan diaspor quruculuğu sahəsində həlledici mərhələnin başlanğıcı kimi tarixə yazıldı. Bu ənənə davam etdirilərək indiyə qədər dünya azərbaycanlılarının 2006-cı və 2011-ci illərdə II və III qurultayları keçirildi. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş diaspor quruculuğu siyasəti dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın vahid bir ideya-azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirilməsinə imkan yaratdı. Bundan sonra xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, həmvətənləri-

miz arasında birlik və həmrəyliyin gücləndirilməsi istiqamətində qətiyyətli addımlar atıldı. Ulu öndər Heydər Əliyevin gərgin fəaliyyəti nəticəsində diaspor quruculuğu yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu. Ümummilli Liderimiz bütün xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onların problem və çağırışları ilə maraqlanır, həmvətənlərimizi yenidən müstəqillik qazanmış respublikamızın tarixi mənafehlərinin reallaşdırılması prosesində fəal iştirak etməyə çağırırdı. İllər keçdikcə diaspor quruculuğu Azərbaycanın dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Bu siyasətin əsas məqsədi dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənlə əlaqələrini inkişaf etdirmək, soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qoruyub saxlamaq, diasporun potensialından milli mənəvi dəyərlərimizin, adət-ənənələrimizin daha etibarlı şəkildə qorunması istiqamətində faydalanmaq, diasporlararası əlaqələri genişləndirmək, onların mədəni-siyasi hüquqlarını müdafiə etməkdən ibarətdir.

2001-ci ilin may ayının 23-də ümummilli lider Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi bu möhtəşəm ideologiyamızın gerçəkləşməsinə stimül yaratdı. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onlar arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin birgə müzakirəsi qurultayın qarşıya qoyduğu prioritet vəzifələrdən idi. Həmin il noyabr ayının 9-u və 10-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı Azərbaycan tarixinə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil oldu. I qurultayda 36 ölkədən 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 406 nümayəndə və 63 qonaq iştirak edirdi. Bu qurultayda

Azərbaycan Respublikası 130-dan çox dövlət və ictimai qurumlardan, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı təşkilatlardan, 25 siyasi partiyadan 702 nümayəndə və 844 qonaqla təmsil olunurdu. Böyük tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyev Qurultayda uğurlu diaspor fəaliyyətinin tərifini böyük müdriklik və uzaqgörənliklə verərək deyirdi: "Biz dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların hər birinin öz ölkəsində onun qayda-qanunları ilə yaxşı yaşamasını, öz mövqeyini möhkəmləndirməsini arzulayırdıq. Arzulayırdıq ki, hər bir azərbaycanlı yaşadığı ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etsin, özünə görkəmli bir yer tutsun, müəyyən təsir imkanına malik olsun. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər".

2002-ci il iyulun 5-də ümummilli lider Heydər Əliyev "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" Fərman imzaladı. Bu Fərman Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyinin təminatı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edirdi. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması bu sahədə olan problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atmağa və Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini milli maraqlarımızın gerçəkləşdirilməsi istiqamətində mərkəzləşdirməyə imkan verdi. Dövlətin diaspor siyasətinin formalaşdırılması istiqamətində ulu öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi tədbirlərdən biri də "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun təsdiq olunması idi. Bu qanun diaspor quruculuğu sahəsində qarşıya qoyulmuş vəzifələrin reallaşdırılması istiqamətində irəliləyən doğru atılan qətiyyətli addımlardan biri idi. Bu qanunun təsdiq olunması ilə dövlət-diaspor münasibətlərində yeni mərhələnin bünövrəsi qoyuldu və

Azərbaycan dövləti ilə Azərbaycan diasporu arasında olan bütün əlaqələr və fəaliyyət istiqamətləri müəyyən edildi.

Əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspor quruculuğu siyasəti hazırda möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Prezidenti yeni reallıqları nəzərə alaraq 2008-ci ildə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılmasına dair fərman imzaladı. Bu gün Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi dövlətin diaspor sahəsindəki siyasətini uğurla həyata keçirir. Diaspor nümayəndələri ilə sıx təmas halında mütəmadi və ardıcıl surətdə aparılan işlərin nəticəsində soydaşlarımız bir-biri ilə əlaqəli şəkildə fəaliyyət göstərirlər. Hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində 421 Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, onların hər biri Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə öz töhfəsini verir. Hər il dünyanın bir sıra ölkələrində 20 Yanvar faciəsi, Xocalı soyqırımı, 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü, Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən işğalının ildönümü ilə əlaqədar yüzlərlə nümayiş, konfrans, "dəyirmi masa", sergi və s. tədbirlər keçirilir. Dünyanın bir çox ölkəsində keçirilən bu tip tədbirlərdə Azərbaycan diasporunun üzvləri ilə yanaşı, yerli ictimaiyyətin və digər xalqların diasporlarının nümayəndələri də fəallıq göstərirlər. Bu tədbirlərdə iştirak edən insanların sayı ildən-ildə çoxalmaqla yanaşı, mühüm keyfiyyət dəyişiklikləri də baş verir. Belə tədbirlərdə həmin ölkələrin hökumət və qanunverici orqanlarının, siyasi partiya və ictimai təşkilatlarının nümayəndələrinin iştirakı

Azərbaycan həqiqətlərinin dünyada tanınması, qəbul edilməsi deməkdir ki, bu da dövlətimizin başçısının diaspor quruculuğu sahəsinə xüsusi önəm verməsinin nəticəsidir.

Bu gün Azərbaycan diasporu dedikdə onun sıralarında azərbaycanlılarla yanaşı, Azərbaycanın milli maraqlarının qorunması prosesində fəal iştirak edən əslən Azərbaycandan olan yəhudi, rus, ukraynalı, gürcü və digər millətlərin nümayəndələri də nəzərdə tutulur. Azərbaycan diasporunun milli tərkibinə görə rəngarəng olması onun digər millətlərin diasporları ilə əməkdaşlığına öz müsbət təsirini göstərir. Hazırda Azərbaycan diaspor təşkilatları türk və yəhudi diaspor təşkilatları ilə sıx əməkdaşlıq edirlər. Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumu, yəne də Bakıda təşkil olunan Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultayı, 2008-ci il martın 27-də Berlində Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının iclası Azərbaycan və Türk diasporlarının əməkdaşlığını keyfiyyətə yeni mərhələyə çıxardı.

2011-ci il Azərbaycan diasporu üçün daha əlamətdar oldu. Həmin il iyulun 5-də Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayı keçirildi. Sonuncu qurultay əvvəllərdən fərqləndirən əsas cəhət bu dəfə soydaşlarımızın doğma Vətənə görülən işlər, qazandıqları nailiyyətlərlə gəlmələri idi. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayındakı söylədiyi nitqində Azərbaycan diasporunun qazandığı uğurları xüsusi vurğulayaraq soydaşlarımızın Azərbaycan dövlətinin maraqlarının qorunması istiqamətində fəaliyyətini yüksək dəyərləndirdi.

Dünya təcrübəsi də göstərir ki, dövlətçiliyin inkişafında diaspor amili mühüm yerlərdən birini tutur. Bu, dövlətin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artması və təsir imkanları əldə etməsi ilə bağlıdır. Əbəs yerə deyilmir ki, bu gün beynəlxalq münasibətlər sistemi diasporu özündə siyasəti, mədəniyyəti, cəmiyyətləri, birlikləri və s. birləşdirən institutlaşmış funksional tərkib kimi qəbul edir.

Sevindirici haldır ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin milli birlik, həmrəylik və azərbaycançılıq ideyaları bu gün dövlət başçısı cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Prezidentinin bu sahədə həyata keçirdiyi tədbirlər, soydaşlarımızın vahid ideologiya ətrafında birləşməsi yolunda gördüyü işlər, qəbul etdiyi tarixi qərarlar dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılarda milli ruhun yüksəldilməsinə, onların doğma Vətənə bağlılıqlarının artırılmasına səbəb olub. Bu gün ümumxalq, ümummilli bayram, Vətən eşqi, milli və mənəvi birlik hissləri aşılayan 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü hər il xalqımız tərəfindən böyük ruh yüksəkliyi, sabaha olan xoş ümidlərlə qeyd olunur.

Taleh Bağırov,
"iki sahil"

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun 31 dekabr- Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçündür.